

MADAME ACARIE, FELESÉG ÉS MISZTIKUS

IRTA: P. BRUNO DE JESUS-MARIE O. C. D.

1616—17 telén egy újonnan jött, fehérfátyolos, remegő lábú — ötven éven felüli — nővér, az őszinte és valódi alázatosság megnyilvánulásaiival ejtette megilletődött csodálkozásba a pontoise-i karmelitákat. Ez a laika-nővér kényelmetlen mankói ellenére is, mindig sietve foglalta el az utolsó helyet. Nem tudta elmosogatni az edényt, mert ehhez le kellett volna hajolnia: könnyezve kérte ezért, hogy egy kis vedret és asztalt adjanak neki. Az egész, úgymond, alig kerül valamibe és ha kívánják, szívesen összekoldulja az árát. Mikor a betegszobában, étkezése után egy-egy kis darab kenyeret meghagyott, azt kérte, adnák neki vacsorához a maradékot, nehogy másnak kelljen azt megennie. Minden kis morzsát összeszedett és nagy szeretettel etette vele a kis csibéket: egy karmelita szegénységet fogad. „Egyszer, meséli Szent Józsefről nevezett Margit nővér, igazán jeges volt a hideg, mikor matutinumról kis betegszobájába visszatért. Azonnal befűtöttem és le akartam vetkőztetni; ő a székén ült. Láttam, hogy hirtelen kiegyenesedik, szemét félig lehúnyja, arca kiszépül. Tudtam mindjárt: *kezdődik a dolog*.” A nővér elragadtatásba esett. Két óra hosszat maradt így mozdulatlanul. Ha szóltak hozzá, nem hallotta. „Olyan szép, olyan lángoló volt az arca, folytatja Margit. Odatérdeltem eléje és időnként fel-fel néztem rá, mert már csak tiszteletből sem mertem állandóan rajta tartani pillantásomat. Mikor magához tért, megkérdezett: Hány óra van, nővérem? és mikor megmondtam neki, hogy éppen most üt az óra éjfélt, így felelt: „Jézusom! Bocsásson meg nővérem, hogy ilyen sokáig fenn kellett maradnia.” Szent Józsefről nevezett Margit, a főnöknőnya parancsának értelmében, arra kérte őt, hogy melegedjék és a nővér, aki jölehet elragadtatása előtt szinte dermedt volt a hidegtől, az elragadtatás után csakúgy lángolt, engedelmességből mindent megtett, hogy „felmelegedjék”.

Ki volt ez az Istennel és emberekkel szemben ennyire hajlékony teremtés? . . . A Megtestesülésről nevezett boldog Máriának hívták őt, a francia karmel megalapítóját, a király tanácsosának és főszámvivőjének, Pierre Acarie, Villeneuve vicomte-jának özvegyét. Brémond, akit bájos lénye meghódított, azt írja róla, hogy „azon tökéletes lények közül való, akik a festőket kétségbeejtik”. A pontoise-i karmeliták szíves segítségével sikerült a szenttéavatási akták óriási halmazából néhány teljesen autentikus és erre a kiváló

párizsi asszonyra jellemző adatot kiemelünk. Ezekből állítjuk össze ezt a monografiát. Mindenekelőtt le kell szegeznünk, hogy „Mademoiselle Acarie“ harminchét évig tartó házasságában szentült meg teljesen és tökéletesen, mintha csak azt akarta volna megmutatni — és erre korunknak igen nagy szüksége van, — hogy a misztikus élet nem összeférhetetlen a házassággal. Tény, hogy az amiensi karmel, ahonnan 1614-ben került át a pontoisei karmelbe, hogy ott 1618-ban kilehelje lelkét, már az életszentség stádiumában fogadta falai közé a Megtestesülésről nevezett Máriát.

I.

»Le Laquais de la Ligue.« (A Liga lakója)

Ne legyünk igazságtalanok. Amilyen bizonyos az, hogy a Megtestesülésről nevezett Mária a hetedik szentség kegyelmében már átlépte „lelke hét hajlékának“ küszöbét és a karmelbe való belépése már csak misztikus magasbátörésének és Keresztes szent-jánosi szellemének dokumentálása, olyan igaz az is, hogy mielőtt még tizenhat és fél éves korában feleségül ment volna férjéhez, Pierre Acarie-hez, az Avrillot-ok és Lhuillier-ek lánya (Saint-Merry kerületbeli régi magisztrátus családok), Barbe, a longchamps-i penzionátusban szerette meg a szerzetesi életet. 1576-tól 1578-ig élt ebben a franciskánus környezetben, tíztől tizenkét éves koráig. Már akkor is Krisztusát akarta követni. Ő maga mondta el bizalmasan Michel de Mariacnak, hogy „kislány korában ki szeretett menni esőben az utcára. Ilyenkor megállt a csatornák alatt, hogy megszokja a szenvedést.“ Még sincs benne semmi beteges vonás; Barbe szenvedélyessége mellett jókedvű volt és barátságos. „Vallásos, engedelmes és alázatos.“ Ha megtörtént, hogy valamilyen apró hibát követett el, maga vádolta meg magát Jeanne de Mally előtt, arra kérve nevelőnőjét, hogy verje meg. Nevelőnője, egyéb imák mellett, a Szűz Anya kis officiumát mondatta el vele. A többi gyerek ráunt az imákra, de ő sohasem. Különösen szerette az egyházi énekeket és szertartásokat. Madame Avrillot éppenséggel nem volt elragadtatva attól a gondolattól, hogy egyetlen lányából apáca legyen és a nélkül, hogy részletezni kívánnók mindazt, amivel ellenkező irányba akarta befolyásolni őt, annyit jegyzünk meg csupán, hogy a lehető legdurvább bánásmódban részesítette. „Ostoba szenteskedő“, mondta a kislánynak ez a keresztény nagyvilági hölgy, „semmi sem tetszik neki abból, amit a többi korabeli lány szeret és kíván“. De nem is lehetett valami nagyon szeretni az akkori otromba szokásokat és nyárspolgárius erkölcsöket. III. Henrik és kegyencei botrányt botrányra halmoztak és gyalázatos kis kedvteléseikkel

tönkretették a várost. A Rue des Mauvais Garçons-beli Avrillot-palotában mindezt tudták és beszéltek is róla. Biztos, hogy sok rejtett dolgot mondhatott el a rokon Nicolas Lhuillier, aki akkoriban a pénzügyi kamara elnöke és a kereskedők vezető embere volt.

Henri de Valois, mondja L'Étoile, le akarván csillapítani a párizsiakat, két-három kegyencével „gyalog ment templomtól templomig, kezében hatalmas Paternostereket tartva, fennhangon morzsolván az imákat az utcán. Úgy mondták, hogy ezt anyja tanácsára (Médicis Katalin, akit a Harmadik ki nem állhatott) tette, azért, hogy Párizs népe nagyon vallásosnak, katolikusnak, apostolinak és rómainak vélje őt s hogy így bátrabban merjen erszényükbe nyúlni“.

A nép azonban nem ült fel ennek a képmutatásnak. Az utcákon plakáton gúnyversekkel feleltek a királynak.

Nem akarjuk túlzottan beállítani III. Henrik elvitázhatatlan hibáit, királyi kvalitásait sem akarjuk lekicsinyelni, de — a tárgy kötelezvé a történetíró — korabeli dokumentumok alapján vázoljuk a minden oldalról nyomorgatott párizsiak lelkiismeretbeli kínlódásait.

Íme 1580. „Ebben az időben, mondja ugyancsak L'Estoile, kezdődött Párizsban a pestisjárvány. Járványos volt még a kanyaró és a bárányhimlő, mely még felnőtteket, sőt aggastyánokat is megtámadott. Több hirtelen halál is előfordult.“ Június 2 és 8 között egy koleraszerű megbetegedés 8—10.000 párizsit ért utól, „legnagyobb részük hasmenésbe pusztult bele“. A krónikák szerint abban az évben a ragály harminc, hatvan, sőt százezer lakost ragadott magával. A szerencsétlenek a Hotel Dieu-ben és más hasonló helyeken kerestek menedéket. A rendelkezésre álló hely gyorsan kifogyott. A város nem adott jó példát. Az előljárók elhagyták helyeiket, a prokurátorok és ügyvédek pánikszerűen távoztak a Palais-ból, csakúgy mint a kereskedők boltjaikból, azért, hogy vidéki házaikba meneküljenek. Tudomásunk szerint az Avrillot-k Párizsban maradtak.

Barbe éppen ebben a tragikus időpontban kéri, hogy mint apáca, a Hotel Dieu-be léphessen. A szülők felháborodnak. Hogyan! Ezen a rosszszagú helyen éljen az ő lányuk, ahol betegek fetrengenek és haldokolnak! Semmiféle zárda; sem ez, sem más. Az anyai önzés megrontja Madame Avrillot szívét. Az 1581—82-es irgalmatlanul hideg tél folyamán például több ízben is megtiltotta lányának, hogy a tűz mellé üljön. Barbe lábai megfagytak. Beavatkozás vált szükségessé; el kellett távolítani az üszkösödő csontokat. A Rue des Mauvais Garçons-ban szenvedett a kislány türelmesen a többi szegény emberrel együtt, akik Montfalcone-ban, Vaugirard-ban, a grennelle-i völgy kórházában és a kedves Hotel Dieu-ben, a drága ágostonrendi apácák anyai keze alatt gyötrődtek és haldokoltak. Az Evangélium legszebb virágai illatoznak meggyötört lelkében. Boldogok a szegények! Boldogok

a szelídszívűek! Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot! Barbe Avrillot titkos kertje és a világ között ott emelkedik ég felé a Nyolc Boldogság hegye. A főszámvivő lánya 1582 augusztus 24-én, engedelmességből, házasságra lép egy főszámvivővel. Ez a házasság semmiképpen sem volt érdek-házasságnak nevezhető. A szerzetesi élet délibábja ott lebeg majd mindig „Mademoiselle Acarie“ szeme előtt, de sohasem rí majd le róla a szerzetesi hivatását tévesztette lélek gátoltsága és szigora. A házasság lévén igazi hivatása, tökéletes odaadó feleség lett belőle; nincs olyan rossz, melyet Isten ne tudna jóra fordítani.

Rue des juifs-beli palotájában ezernyi figyelmességgel vette körül Barbe Avrillot Pierre Acarie-t. A főszámvivő, kiről csak azt tudjuk, hogy a XVI. század közepe táján született, bármily fiatal lehetett, mindenesetre idősebb volt tizenhat és fél esztendőse feleségénél. Sántított kissé, de volt benne elegancia. Párizsi volt, abból a fajtából, mely máig sem halt ki egészen. Ha mosolygott, volt benne valami pajzanság; a női bájaktól sem idegenkedett. Tudjuk, hogy Madame Acarie — az idők folyamán — eltávolította házából a „Troyenne“-t, akivel túlszívesen táncolt a ház ura. Az Acarie-palota nem volt sem ünnepélyes, sem komor, — ne feledjük el, hogy a XVI. században vagyunk. Olyan vidám volt, mint az ékrü és rózsaszincsíkos, fekete és zöld rojtokkal díszített függöny, melynek selymét ma is őrzik Pontoise-ban. A fiatalasszony szeme vidám volt, „hangosan és kedvesen nevetett!“ „Öröm, nyíltszívűség, kerekdedség“, ezek voltak jellemvonásai. Sőt „nagyon szép asszony volt, igen kellemes benyomást tevő“. „Ó, milyen jó alakja van Acarie unokanővéremnek!“ A főszámvivő, világias anyja tanácsát követvén — a két anyós egyesült erővel működött, — friss nászának kábulatában sorra vitte a szalonokba feleségét, ő pedig „készséges természete lévén“, Éva lányai módjára, nem ellenkezett. Azt is megtette egyszer, hogy kifestette a szemöldökét! És ez volt — tőle magától tudjuk — egész életének egyik legnagyobb bűne.

Ez sem tartott sokáig. 1584 március 22-én keresztelték meg Nicolast, 1585 június 5-én Máriát. Madame Acarie 19 éves korában két gyermek anyja volt.

1585-ben Pierre Acarie a „Laquias de la Ligue“ címét nyerte el s így belekerült a Tizenhatok közé.

A hugenottaellenes „Szent Szövetség“, mely 1576-ban Péronne-ban létesült, a bergéraci béke óta (1576) Anjou herceg haláláig (1584) aludt. Akkor azonban — írja Paul Robiquet egy igen értékes, de nem teljesen szenvedélytől ment tanulmányában — II. Fülöp és a Szentatya bátorítására a ligatagok levették az álarcot és szembeállították III. Henrikkel a szerzetesek, papok és jezsuiták óriás seregét. A rheims-i katolikus szemináriumban, a Gesu fiókintézetében megszületik a zsarnokgyilkosság doktrínája és megtalálja útját kifelé. Szemére vetik III. Henriknek, hogy inkább a heretikus Navarrai

Henrik (a későbbi IV. Henrik), mint a római Guise Henrik felé hajlik. 1584 november 11-én a király nyugtalanzkodni kezd és deklarációt ad ki azok ellen, akik „ligákban szöveteznek és összeesküvést szőnek birodalma ellen és felmentést ad azoknak, akik kilépnek soraikból.“ Felségsértésben vétkeseknek mondja ki azokat, akik alattvalóikat rábeszélik arra, hogy „belépjenek a Ligába, a társulatokba és az összeesküvők közé“ és felhívja az igazságszolgáltatás közegeit, hogy „teljes szigorral“ járjanak el ellenük. Guise herceg felismervén a veszélyt, minden kíméletet félretesz. Hívei képeket festtetnek, melyeken az angol katolikusok szenvedéseit mutatják be és miközben Párizs népe bámulja a metszeteket, e célra felbérelt emberek pálcákkal a kezükben magyarázzák a tárgyat és ügyesen besúgják a hallgatók fülébe, hogy ha trónra kerül a *Navarrai*, a francia katolikusok sorsa sem lesz külön, mint azoké, akik a csatornán túl Erzsébet kegyetlenségeit nyögik. A képeket a Rue des Francs-Bourgeois mögötti Guise palotában elkobozzák. Hiába, mert ezt követőleg a Saint Severin temető területén újabb demonstrációt tartanak. Az angol követ panaszára a király ismét elkoboztatja a lázító képet. 1585 január 16-án Guise herceg a joinville-i kastélyban megújítja a spanyol királlyal kötött szerződését. A bevezetés után, mely szerint a Szövetségnek egyedüli célja az, hogy a katolikus vallást, melyet az uralkodó király csak gyengén pártfogol s melyet utóda, a *Navarrai* részéről komoly veszedelem fenyeget, megvédje, még több pont következik. A legjelentősebbek a következők : III. Henrik halála után a Szövetség hercegi tagjai Bourbon kardinálisban látják a trón törvényes örökösét és mint ilyent, minden eszközzel támogatják ; a kardinális a trón birtokában elismeri majd a francia és spanyol részről megkötött cambrai-i szerződést (1559), proklamálni fogja a vallás egységét és megkülönböztetés nélkül halálra ítéel mindenkit, aki a katolikus vallást nem hajlandó magáévá tenni. Nyilvánosságra hozza a Trienti Zsinat dekrétumait és rendeleteit és lemond a török szövetségről. A spanyol király viszont kötelezi magát, hogy havi 50.000 tallérig hozzájárul a protestánsok elleni háború költségeihez, míg Bourbon kardinális megígéri, hogy amint megszilárdította trónját, visszatéríti ezt a hozzájárulást. Ő Katolikus Fenségének visszaadják Cambrai-t és mindazon helységeket, melyeket a heretikusok és lázadók az utolsó harcok alatt elfoglaltak. A pápa, akit felkértek, hogy nyilatkozzék a titkos szerződés felől, jöllehet úgy találta, hogy „nem helyes a király élete ellen törni ; ezt jó lelkiismerettel cselekedni nem lehet“, megígérte, hogy „ha megkezdődött a dolog, ki fogja jelenteni, miszerint a *Navarrai* király és Condé hercege nem valók a trónra“.

A *Liga* ugyanakkor Párizsban is visszaállította kereteit. Nicolas Poulain lapja szerint, először Jean Leclercnél, a parlament prokurátoránál találkozik és melegsik össze a társaság. Hiszen több mint tízezer huguenotta él a Faubourg St. Germain-en, akik mind „el akarják vágni a katolikusok torkát azért, hogy a *Navarrai* királynak szerezhessék meg a koronát !“ Megegyeznek

abban, hogy La Chapelle-Marteau szervezi majd be a pénzügyi kamara tagjait. A „Dialogue du Maistre et du Manant“ szerzője a mozgalom kezdeményezését a Gondviselés titokzatos működésének tudja be, mely az egyszerű polgárembert, Charles Hotmant, Roche-Blonde urát inspirálta arra, hogy a veszélyben forgó vallás védelmére keljen. „Isten lelkétől indítatva“ de la Roche-Blonde felkereste Jean Prévost-t, Saint Séverin plébánosát, Boucher-t, Saint Benoit plébánosát és de Lauray, soissons-i kanonokot, „a párizsi liga három első oszlopát“. „Együtt elhatározták, meséli a Manant, hogy több vallásos, megingathatatlan és buzgó katolikust vesznek majd maguk mellé a Katolikus Liga vezetésére, olyképen, hogy ők négyen, a Szentlélek Isten segítségül hívása után, több általuk ismert polgárt neveznek meg; majd elhatározták, hogy ezek közül csak hét-nyolcnak fognak szólni a dologról és abban is megállapodtak, hogy ezek kik legyenek. A fent említett de la Roche-Blonde Orléans kiküldöttjét és Acarie urat, a főszámvivőt nevezte meg...“

A gondosan kipuhított jelöltek habozás nélkül álltak az első összeesküvők mellé. Ezután a kör kibővült kissé. Fölvették maguk közé Jean Guincestre-t, a teológia doktorát és még másokat is.

Hogy jobban megismerjük annak a csoportnak szellemiségét, melyhez Pierre Acarie csatlakozott, idézzük a „Figyelmeztetés az angol és francia katolikusokhoz arra nézve, hogy abban a veszedelemben forognak, hogy vallásukat elveszítsék és miként Angliában, ki legyenek téve a miniszterek kegyetlenségeinek abban az esetben, ha heretikus király fejére szállna a korona“, című cikk egyik fejezetét. Ez az írás, mely Orléans kiküldöttjének tollából ered, 1586-ban látott napvilágot. „Megmondhatjátok nekik (az eretnekeknek), hogy szívesebben vagytok spanyolok, mint huguenották; hogy nincs név, mely több bűnt, gyaláztat, piszkot és mocskot jelentene, mint az *eretnek* elnevezés: hogy semhoggy huguenotta herceg uralkodjék rajtatok, nemcsak Granada vagy Castilia mélyéből hoznátok királyt, de elfogadnátok akár egy tatár vagy muszka uralkodót is, csak katolikus legyen.“ „Ó, a spanyol inkvizíció, melyből a huguenották szörnyeteget, ijesztő rémet, chimérát csinálnak, mellyel a kisgyermeket ijesztgetik... a vallásunk végvárain álló férfiakat foglalja magába“; az inkvizíció az a „sövény“, mely nem engedi, hogy „betörjenek“ a szőlőbe. Mikor 1587 március elsején Párizs Stuart Mária kivégeztetéséről értesül, a párizsi Liga-tagokban a végsőkig fokozódik az inkvizíciós buzgalom. Hangos szidalmakkal illetik Erzsébetet, a „Jezabelt“, az „angol farkasszukát“.

(Folyt. következik.)